

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «ВІД ПАЛЕОЛІТУ ДО КОЗАЦЬКОЇ УКРАЇНИ» ДО 100-РІЧЧЯ ДМИТРА ЯКОВИЧА ТЕЛЕГІНА

Рис. 1. Відкриття конференції. Пленарне засідання

У жовтні 2019 р. виповнилося 100 років від дня народження Дмитра Яковича Телегіна — видатного українського вченого, одного з патріархів вітчизняної археології, доктора історичних наук, професора, лауреата Державної премії України, премій ім. В. Хвойки та «Золотий скіф». Ще під час навчання на історичному факультеті Чернівецького державного університету наприкінці 1940-их рр. він захопився археологією, якій присвятив решту свого життя. Більшу його частину вчений працював в Інституті археології НАН України, де впродовж багатьох років завідував відділом археології кам'яної доби, очолював Польовий комітет. За цей час він дослідив сотні археологічних пам'яток різних періодів від верхнього палеоліту до модерного часу. Їх результати висвітлені у кандидатській та докторській дисертаціях, а також близько 500 публікаціях, зокрема 11 ґрунтовних монографіях, з яких три видано за кордоном. Також значну увагу дослідник приділив радіокарбонному датуванню, інтеграції археологічних досліджень

з даними палеоантропології та палеозоології, етнолінгвістичним дослідженням, питанням індоєвропейстики, походження слов'ян та історії Козаччини. Важливим напрямком його роботи була популяризація археологічної спадщини України, пам'яткоохорона та педагогічна діяльність.

На відзначення ювілею Д. Я. Телегіна 21—23 листопада 2019 р. в Києві відбулася Міжнародна наукова конференція «Від палеоліту до козацької України», ініційована Інститутом археології НАН України. Співорганізатором заходу виступив Національний університет «Києво-Могилянська академія», який надав свої приміщення для проведення пленарного засідання та роботи чотирьох секцій. Їх тематика відповідала періодам, що були основними сферами зацікавленості видатного вченого — доба палеоліту; мезоліт та неоліт; енеоліт і доба бронзи; середньовіччя.

Загалом цей науковий форум об'єднав доволі себе близько 120 археологів, істориків, антропологів, палеозоологів та палеоботани-

Рис. 2. Учасники конференції Р. В. Терпеловський, В. І. Клочко, І. Д. Потехіна, М. Ліллі

ків, географів, бібліографів, музеєзнавців та архівістів — як уже знаних українських та закордонних учених, так і молодих дослідників. Безпосередню участь у роботі конференції взяли 78 науковців із 12 країн: Білорусі (2), Бельгії (1), Грузії (1), Німеччини (3), Польщі (2), Чехії (1), Росії (2), США (1), Угорщини (2), України (60), Франції (1), Швейцарії (1), Швеції (1). Вони представляли 16 закордонних та 18 українських наукових інституцій. Серед останніх установи НАН України, вищі навчальні заклади, музеї та пам'яткоохоронні організації з Києва, Одеси, Харкова, Запоріжжя, Чернігова, Миколаєва, Кам'янка-Подільського, Переяслава та Мелітополя.

Роботу конференції відкрив директор Інституту археології НАН України, член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук В. П. Чабай, який зазначив актуальність проведення такого представницького археологічного форуму і побажав йому успішної роботи. З вітальним словом до учасників конференції звернулися колеги та учні Д. Я. Телегіна, серед яких завідувач відділу археології кам'яної доби, доктор історичних наук, професор Л. Л. Залізняк, завідувач кафедри археології і музеєзнавства Київського Національного університету ім. Т. Г. Шевченка, доктор історичних наук, професор Р. В. Терпиловський та кандидат історичних наук І. М. Шарафутдінова. Професор М. Ліллі з університету Умео (Швеція) адресував конференції теплі вітання від свого імені та за дорученням своїх колег професора Дж. Меллорі (Королівський університет Белфаста, Велика Британія) та професора Д. Ентоні (Хартвік коледж, США), яких пов'язували з Д. Я. Телегіним довготривале наукове співробітництво і дружні стосунки. Щірі слова привітання учасникам і гостям висловили члени родини Д. Я. Телегіна — І. Д. Потехіна та В. О. Валле.

Рис. 3. Учасники конференції

Пленарне засідання відкрив завідувач відділу археології кам'яної доби, доктор історичних наук, професор Л. Л. Залізняк, який виступив з доповіддю про Д. Я. Телегіна як одного з першовідкривачів найдавніших індоєвропейських спільнот Східної Європи. У наступній пленарній доповіді, яку представив доктор історичних наук В. М. Степанчук, висвітлено внесок Д. Я. Телегіна у дослідження палеоліту України. Про роль Д. Я. Телегіна у вивченні та збереженні матеріальної та культурної спадщини Українського козацтва йшлося у презентації директора Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПІК О. М. Титової. На пленарному засіданні виступив також голова Польового комітету Інституту археології, кандидат історичних наук Ю. В. Болтрик з оригінальною доповіддю «Д. Я. Телегін та Січова система оповіщення про наближення небезпеки». Цікаво про історію експедиції «Дніпро-Донбас», яку очолював Д. Я. Телегін, розповіли кандидат історичних наук О. С. Біляєв та доктор історичних наук С. О. Біляєва.

Загалом впродовж роботи конференції було заслухано й обговорено 75 доповідей. Більшість із них підбивали підсумки новітніх польових робіт на пам'ятках України, Грузії, Польщі, Росії, вводили до наукового обігу результати камеральних та лабораторних досліджень археологічних і антропологічних колекцій з України, Білорусі, Угорщини, зокрема, проведених із застосуванням методів природничих наук. У низці доповідей робилися спроби широкого узагальнення та реконструкції історичних подій на підставі археологічних матеріалів та даних палеогенетики. Окремий блок доповідей був присвячений внеску Д. Я. Телегіна у дослідження мезоліту України, радіовуглецеве датування, навчання майбутніх археологів у Київському національному університеті ім. Т. Г. Шевченка.

Виголошені доповіді мають бути видані окремою збіркою статей, запланованою до публікації як четвертий випуск журналу «Археологія та давня історія України» за 2020 р.

Під час триденної роботи конференції панувала тепла дружня атмосфера. Обговорення доповідей, обмін інформацією та встановлення нових наукових контактів продовжувалися і по закінченні секційних засідань — під час спільної вечери, огляду експозиції археологічного музею Інституту археології НАН України, екскурсії до Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника. Учасники і гості конференції висловлювали схвальні відгуки щодо проведення заходу, відзначали високий науковий рівень форуму та дякували за теплий прийом.

Оргкомітет конференції висловлює велику подяку керівництву Національного Університету «Києво-Могилянська академія», зокрема віце-президенту з наукової роботи та інформатизації НаУКМА Т. О. Ярошенко та віце-президенту з економіки та фінансів НаУКМА Л. І. Дяченко за всебічне сприяння роботі археологічного форуму. Окрема подяка Оргкомітету адресується профспілці Інституту археології НАН України та директору ДП «Науково-дослідний центр «Охоронна археологічна служба України» ІА НАН України А. О. Корвіну-Піотровському за матеріальну підтримку конференції. Ми щиро вдячні всім нашим колегам і друзям, які долучилися до підготовки цього заходу і без допомоги яких його успішне проведення було б неможливим.

*Д. Л. ГАСКЕВИЧ,
кандидат історичних наук,
Інститут археології НАН України*

*І. Д. ПОТЄХІНА,
кандидат історичних наук,
Інститут археології НАН України*

ДО 100-РІЧЧЯ ДМИТРА ЯКОВИЧА ТЕЛЕГІНА

Виповнилося 100 років від дня народження Д.Я.Телегіна — знаного в Україні та за її межами видатного вченого, з чийм іменем пов'язане становлення і розвиток вітчизняної археології, доктора історичних наук, професора, лауреата Державної премії України, премій ім. В. Хвойки та «Золотий скіф».

Дмитро Якович народився 26 жовтня 1919 р. у селянській родині в с. Плісове Зміївського р-ну Харківської обл. Під час колективізації та Голодомору родина, у якій було дев'ятеро дітей, була змушена переїхати на Донбас до м. Костянтинівка, де Дмитро отримав шкільну освіту. У 1936—1939 рр. він закінчив вчительські курси і педшколу на Донеччині й почав вчителювати, а у 1941 р. отримав освіту на історичному факультеті Слов'янського педінституту. Війну Д. Я. Телегін пройшов солдатом Радянської армії, закінчив її на передовій

у Східній Пруссії, був відзначений бойовими нагородами. Після демобілізації у 1946 р. Дмитро Якович вступає до історичного факультету